

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดในการขยายโอกาสทางการศึกษาได้เริ่มขึ้นตั้งแต่อดีตกว่า 10 ปีมาแล้ว และสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน บนพื้นฐานของความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2535 : 1) ความเจริญ การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งหลายทั้งภายในและต่างประเทศ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่ผ่านมามีได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยอย่างกว้างขวางรุนแรง เกิดปัญหาการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชาติ รวมไปถึงความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับระบบการพัฒนาประเทศไปสู่การประกอบอาชีพเชิงอุตสาหกรรม และบริการมากขึ้น ดังนั้นการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นอย่างน้อยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นดังที่นักวิชาการหลายฝ่ายได้ผลักดันให้เกิดขึ้นในทุกวันนี้

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้อนุมัติให้มีการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนี้

- 31 มีนาคม 2530 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่ชนบทยากจน 38 จังหวัด

- 1 กันยายน 2530 คณะรัฐมนตรี เห็นชอบในหลักการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ในช่วง 5 ปี นับตั้งแต่ปี 2532 รัฐควรขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานออกไป จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการไม่บังคับ
- 12 กรกฎาคม 2531 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากในเขต 38 จังหวัด ออกไปให้ครอบคลุมโรงเรียนที่อยู่ในเขตทุรกันดาร
- 30 พฤษภาคม 2532 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ดำเนินการตามสาระสำคัญของรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไปดังนี้ ให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขนั้นให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินโครงการนำร่องฯ โดยยังไม่บังคับออกไปอีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 216 แห่ง โดยจัดสิ่งสนับสนุนจูงใจแก่นักเรียน และไม่เก็บค่าเล่าเรียน
- 14 พฤษภาคม 2534 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ขยายขอบเขตการดำเนินงานของโครงการออกไปโดยให้เปิดดำเนินการปีละประมาณ 1,000 ห้องเรียน/โรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 จนครบ 4,200 ห้องเรียน/โรงเรียน ในปีการศึกษา 2537

จากเจตนารมณ์ของรัฐบาลดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้การขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นนโยบายเร่งด่วน ที่ต้องเร่งกระทำโดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมวิชาการ และสำนักงานปลัดกระทรวง ได้ประสานและร่วมมือกันในการขยายโอกาสให้ก้าวหน้าต่อไป

นับตั้งแต่มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในปี 2530 และขยายตัวอย่างกว้างขวาง ในปี 2533 จนถึงปัจจุบันนี้ พบว่า มีนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 6 จำนวนมากไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กล่าวคือ มีอัตราการเรียนต่อในช่วงปีการศึกษา 2530 ถึง 2534 เพียงร้อยละ 50.09, 52.50, 56.45, 61.09 และ 70.53 ตามลำดับ (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6, 2534 : 16) แต่เมื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของพื้นที่ในเขตการศึกษา 6 แล้วจะเห็นได้ว่าอัตราการเรียนต่อดังกล่าวยังไม่สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพดังกล่าว คืออัตราการเรียนต่อควรสูงกว่าที่เป็นอยู่ เพราะว่าพื้นที่เขตการศึกษา 6 อยู่ในภาคกลาง ซึ่งมีความพร้อมทางเศรษฐกิจสูง กล่าวคือ พื้นที่เกษตรอยู่ในเขตชลประทาน และมีแหล่งจ้างงานทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ตลอดจนมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย นอกจากนี้การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐบาลได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กระจายครอบคลุมพื้นที่เขตการศึกษา 6 อย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ มีโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2536 จำนวนมากถึง 259 โรงเรียน

โรงเรียนเป็นหน่วยงาน ทางการศึกษาระดับปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบหรือปัจจัยหลายประการแต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม และคุณลักษณะที่ดี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาการอบรม และการฝึกฝน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 11) ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสามารถจูงใจให้ผู้ปกครองส่งเด็กมาเข้าเรียน บางโรงเรียนแม้จะมีอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์พร้อม

แต่มีผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและการจัดการ มักจะมีจำนวนนักเรียนมาเข้าเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในด้านการบริหารการศึกษา ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและความสำเร็จของครูและนักเรียน นอกจากจะขึ้นอยู่กับผลงานโดยรวมของทุกฝ่ายแล้วยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง คือ ตัวผู้บริหาร หรือ ครูใหญ่ของโรงเรียนนั้น ๆ ครูใหญ่จะเป็นผู้แสดงพฤติกรรมที่จะให้ครูทุกคนปฏิบัติงานเต็มความสามารถด้วยความพอใจมีความสุขกับหมู่คณะและอาชีพของตน พฤติกรรมผู้นำที่ครูใหญ่แสดงออกมานั้น นอกจากความรู้พื้นฐานจากความรู้ ความสามารถ บุคคลลักษณะเฉพาะตน การฝึกฝนทักษะผู้นำของตนอยู่เสมอแล้ว ยังมีส่วนสัมพันธ์กับธรรมชาติของเพื่อนร่วมงาน คุณค่า และชื่อเสียงของโรงเรียน และสังคมที่แวดล้อมอยู่ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, 2517) ครูใหญ่เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (พนัส หันนาคินทร์, 2513 : 45) ตัวครูใหญ่จะเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้สถาบันนั้นเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง (ภิญโญ สาธร, 2521 : 421) ความผิดพลาดในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มักมีสาเหตุมาจากผู้บริหารมีความรู้ และความเข้าใจในการบริหารไม่เพียงพอขาดความรู้ในด้านเทคนิคเฉพาะอย่างของโรงเรียนมัธยมศึกษา และขาดความชำนาญชำนาญในเรื่องจำเป็น โดยเฉพาะงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจะให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังคงปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเดิมต่อไป โดยจะให้ไปเข้ารับการอบรมสัมมนาแนวทางในการปฏิบัติงานในการเปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เป็นผู้จัดการอบรมสัมมนา ปัญหาพบว่า การบริหารการศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารการศึกษา

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งการให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ และดำเนินการนี้ เป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะให้โรงเรียนดำเนินการทันทันปีการศึกษา 2533 และมีเป้าหมายเปิดโรงเรียนปีละ 1,000 โรงเรียนทั่วประเทศ ผู้บริหารและครูในโครงการนี้ต้องรีบสนองนโยบายอย่างกระตือรือร้น จากการที่ผู้วิจัยได้

ศึกษาและติดตามข่าวสารต่างๆ จากบทความ เอกสาร การฟัง การสัมมนา การไปดูงานโรงเรียน
 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก ผู้บริหารโรงเรียน
 ต้องรับผิดชอบในการบริหารงาน และจัดการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 ตอนต้น การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการ งบประมาณ
 สิ่งสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ และการหาจำนวนเด็กให้ครบตามที่กำหนดไว้ ในการจัดการเรียน
 การสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีความสับสน เพราะไม่มีประสบการณ์ในระดับนี้มาก่อน เอกสาร
 ไม่มีเพียงพอ การเข้ารับการอบรมใช้เวลาสั้นเกินไป ต้องศึกษาทำความเข้าใจกับหลักสูตรมัธยม
 ศึกษาดอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เนื้อหา การวัดผล ประเมินผล
 ซึ่งเป็นของใหม่ที่ผู้บริหารและครูต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มาก (กองแผนงาน สำนักงาน
 ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2534) นอกจากนี้ได้พบปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการจัดการ
 เรียนการสอนหลายประการ ปัญหาด้านปัจจัยที่สนับสนุนในขณะนั้นแม้ว่าโรงเรียนขยายโอกาสทาง
 การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะมีอาคารเรียน แต่กั
 ชาติแคลนห้องปฏิบัติการ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 ต่าง ๆ ในโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์และการวางแผนการรณรงค์
 ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การจับเวลาเรียนและการ
 วางแผนจัดรายวิชาต่าง ๆ ยังไม่เหมาะสมและไม่เกิดผลดี เช่น การเปิดรายวิชาเลือกเสรียังไม่
 กว้างขวางและหลากหลาย บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 ซึ่งมีผลให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง และความ
 ต้องการของท้องถิ่นได้เต็มที่ ครูขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดทำสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน จำนวนครูไม่พอ
 กับชั้นเรียน ครูที่มีอยู่ขาดทักษะและความถนัดในวิชาที่สอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534:2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหาร
 และครูขาดความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ
 เช่น กิจกรรมแนะแนว การจัดทำแผนการสอน และคู่มือครู และเรื่องระเบียบและการปฏิบัติตาม
 ระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน เมื่อมีการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน
 ประถมเป็นจำนวนมาก กระบวนการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนไป ทั้งในด้านหลักสูตร

วัยของผู้เรียน ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องและ
เหมาะสมจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (กิติมา ปรีดีติลก, 2532)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้มองเห็นสภาพการบริหารในโรงเรียนประถมศึกษา
ในโครงการขยายโอกาสขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีความ
แตกต่างจากสภาพการบริหารในโรงเรียนประถมศึกษาทั่ว ๆ ไป เช่น การบริหารในด้านหลักสูตร
ด้านความแตกต่างในวัยของผู้เรียน ด้านครูผู้สอน และสื่อการสอน เป็นต้น

ในด้านหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร ทั้งหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533)

ในด้านความแตกต่างของวัยของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้อง
มีความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาความต้องการของวัยต่าง ๆ ของผู้เรียน ในด้านการพัฒนาการ
ทางร่างกาย การพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา พัฒนาการทางบุคลิกภาพ พัฒนาการด้านอารมณ์และ
สังคม ซึ่งลักษณะเด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 6 - 12 ปี) มีการพัฒนาการทางร่างกายของเด็กหญิง
เร็วกว่าเด็กชาย เป็นต้น ลักษณะเด็กวัยมัธยมศึกษาหรือวัยรุ่น (อายุ 12 - 18 ปี) เด็กหญิงจะมี
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วสุดขจรราว ๆ 12 ปี ส่วนเด็กชายจะมีระยะสุดขจรของ
การเจริญเติบโตราว ๆ 14 ปี เป็นต้น

ในด้านของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีความรู้และ
เข้าใจในหลักการสอน วิธีสอน เพื่อที่จะได้จัดครูให้เข้าทำการสอนตามหลักสูตรได้ถูกต้อง และ

จะต้องรู้ภูมิหลังของครู ความรู้ ความสามารถของครู เพื่อจะได้ให้การจัดการศึกษาในระดับที่
โรงเรียนจัดขึ้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้

ในด้านสื่อการสอน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีความรู้
ความเข้าใจ ในการจัดหาสื่อการสอน การใช้สื่อการสอน ในการประกอบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กนักเรียนในวัยต่าง ๆ ในโรงเรียนได้

จากสภาพการตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หลักการและเหตุผล สภาพและอุปสรรคปัญหา
ดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงบริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาใน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณา พิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง
ผู้บริหารโรงเรียนประถมในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้องพิจารณาถึงคุณลักษณะเฉพาะทางด้านความรู้ บุคลิกภาพ
ความสามารถในการบริหารงานหรือในการเป็นผู้นำ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาใน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วย ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญที่จะศึกษาเกี่ยวกับ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อจะได้ข้อมูล
พื้นฐานในการคัดเลือกบุคคลขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็น
ผู้บริหารสถานศึกษาอยู่แล้ว จะได้ปรับปรุงตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้การบริหาร
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยใน
เขตการศึกษา 6 เท่านั้น เพราะว่าเป็นพื้นที่ที่มีนโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาเดียวกัน
มีลักษณะ และสภาพพื้นที่เกษตรอยู่ในเขตชลประทาน มีแหล่งจ้างแรงงานในภาคเกษตรกรรม และ

อุตสาหกรรม ตลอดจนมีการคมนาคมที่สะดวก และนอกจากนี้มีการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระจายครอบคลุมพื้นที่ในเขตการศึกษา 6 อย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช. เขตการศึกษา 6
ตามระดับความพึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงประสงค์ระหว่างผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหาร
สถานศึกษา และครูเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช. เขตการศึกษา 6

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช.
เขตการศึกษา 6
2. การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาข้อมูลจากผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู
ในสังกัด สปช. เขตการศึกษา 6
3. ขอบเขตในการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิด
ในการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ดังนี้

- 3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านวิชาการ
- 3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ
- 3.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความสามารถในการบริหารงาน

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

"ลักษณะที่พึงประสงค์" หมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

"ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาการ" หมายถึง ความรู้ด้านวิชาการ และวิชาชีพ ของผู้บริหาร

"ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ" หมายถึง ผลรวมของลักษณะประจำตัวของผู้บริหาร ประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพทางด้านร่างกาย เช่น รูปร่างหน้าตา ความมีชีวิตชีวา ร่าเริง การพูดจา การแต่งกาย ท่าทาง และการวางตนให้เหมาะสม
2. บุคลิกภาพทางด้านจิตใจและอารมณ์ เช่น อุดมการณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง เสียสละ ศรัทธา ความไว ความเห็นอกเห็นใจ อุดทน ซื่อสัตย์ กล้าหาญ กล้าพูด กล้าทำ ตื่นตัว อยู่เสมอ ความมีเมตตาจิต ยุติธรรม อารมณ์มั่นคง มีวินัย
3. บุคลิกภาพทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความมีใจกว้างขวาง บริการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

"ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสามารถในการบริหารงาน" มีองค์ประกอบดังนี้
 ความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้และมีไหวพริบ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน มีความ
 สามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการจูงใจคน มีความสามารถในการประสานทั้งงานและ
 คน และเคยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมาก่อน

"ผู้บริหารการศึกษา" หมายถึง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการ
 ประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สังกัด สปช. เขตการศึกษา 6

"ผู้บริหารสถานศึกษา" หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
 ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งในโรงเรียนประถมศึกษา
 ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช. เขตการศึกษา 6

"ครู" หมายถึง ครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ
 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช. เขตการศึกษา 6

"โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช."
 หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา และมีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการขยาย
 โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช.

"เขตการศึกษา 6" หมายถึง เขตการศึกษาที่กลุ่มพื้นที่การดำเนินงานทาง
 การศึกษา 7 ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่เปิดทำการสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ได้พัฒนาและปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานมากขึ้น
2. ผลการวิจัย จะใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ในการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้เป็นผู้มีลักษณะอันเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ผลการวิจัย เป็นข้อเสนอแนะในการคัดเลือก สรรหา ผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย
 - ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้
 - 1.1 ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่
 - ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 7 จังหวัด ในเขตการศึกษา 6 ได้แก่ จังหวัดลพบุรี, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จังหวัดสระบุรี, จังหวัดอ่างทอง, จังหวัดสิงห์บุรี, จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี
 - หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในจังหวัดภายในเขตการศึกษา 6 จำนวน 66 อำเภอ/กิ่งอำเภอ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ที่เปิดการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 - 2536 จำนวน 259 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2536) รวมจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา 259 คน ครู 2,809 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนในการเลือกดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ประกอบด้วย

- กลุ่มของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด จังหวัดในเขตการศึกษา 6 จำนวน 7 คน ใช้ข้อมูลจากประชากรในการวิจัยทั้งหมด

- กลุ่มของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ อำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัด ในเขตการศึกษา 6 จำนวน 66 คน ใช้ข้อมูลจากประชากรในการวิจัยทั้งหมด รวมผู้บริหารการศึกษา จำนวน 73 คน

2.2 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2536) จะได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 134 โรงเรียน ใช้ผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 134 คน (ภาคผนวก ข)

2.3 กลุ่มครู ในสถานศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 เลือกกลุ่มตัวอย่างครู โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2536) แล้วเทียบหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะได้จำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 427 คน (รายชื่อโรงเรียน และจำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย ภาคผนวก ข)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน

คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 เป็นแบบสอบถามชนิดประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีโครงสร้างแบบสอบถามครอบคลุมลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- ก. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาการ
- ข. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ
- ค. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสามารถในการบริหารงาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างประชากรโดยส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 634 ฉบับ จากนั้นผู้วิจัยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนทางไปรษณีย์ และบางส่วนผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ในวันเวลาที่กำหนดโดยใช้เวลา 1 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาลงรหัสตัวเลขใน Coding Form แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS⁺ (Statistical Package for the Social Sciences) ของสถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standrad Deviation)

ส่วนการเปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูใช้ Anova (One-Way Analysis of Variance)

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และวิธี
ดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสาร วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหาร
สถานศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ความเป็นมาเกี่ยวกับการขยาย
โอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลในการขยายโอกาสทางการศึกษา
การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิจัยกล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
เขตการศึกษา 6 ตามแบบสอบถาม
- ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับความพึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหาร
การศึกษาและครูในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ตามข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก ประกอบด้วย รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ รายชื่อโรงเรียน และจำนวนครูที่เป็น
กลุ่มตัวอย่าง ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน ตารางค่าเอฟ (F-Test)
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และประวัติ
การศึกษาของผู้เขียน